

DE ORATORIBUS DIALOGUS
SVETIGE REDDITUS
PARTICULA I

QUAM

VENIA AMPL. FAC. PHIL. ABOENSIS

P. P.

JOHANNES GABR. LINSÉN

PHILOS. MAG. LITTERAT. ROM. ADJUNCTUS

ET

GUSTAVUS GUILIELM. LIMON

SATACUNDENSIS

IN AUDIT. JURID. DIE XIII DEC. MDCCCXXVI

H. A. M. S.

A B O Æ

TYPIS JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL ET FIL.

f.

THESES.

I.

Non hilaritatis solum, qua non numquam enitescit sors humana, decantent vates speciem, sed tristitiæ quoque, nubila frequentiora conducentis. Fida prodeat nobis vitæ socia Poesis, fortunæ omnis comes : & flentibus adsit humano vultu.

II.

Nihilo secius solatii semper erit plena & ad opitulandum prona, alioquin sana haud habenda, sed nimiae mollitudinis tabe laborans.

III.

Constat vero, iam eo maxime mitigari ~~moerore~~rem, quod aliorum infortunia & miseras bene descripta legimus. Hinc commode adeo HORATIUS in eximio ad Valgium carmine *) illud effundit solandi argumentum.

*) L. II, Ode 8.

IV.

Quum omnis peccati caussa sit imbecillitas, hanc minime amplexetur atque foveat Poesis. Capiunt igitur haud levem reprehensionem poetæ recentiores, qui fati adtributa volunt necessitati immania scelera. Hoc vitio præcipue insignis est MÜLLNER in fabula, quæ Culpa (*Die Schuld*) inscribitur.

Quanto melius rem comprehendit immortalis
 JOHANNES PAULUS Fredricus Richter, cujus hæc
 sunt verba: *Est tragicum fatum culpæ obligata
 pœna, est continua montium imago discordem re-
 cinens humanam vocem* *).

- *) "Das tragische Schicksal ist das mit der Schuld ver-
 knüpfte Verhängniss, es ist das fortlaufende Gibrigs-
 echo eines menschlichen Misstons." Vorschule der
 Aesthetik, Zweite Abth. Zw. Aufl.
-

OM TALARNE.

DIALOG.

Innehåll.

I. Tillegnan till Justus Fabius. Orsakerna till Våltalighetens förfall, framställda i ett samtal mellan berömda Talare.

II—X. Marcus Aper och Julius Secundus besöka, i en ynglings sällskap, Curiatius Maternus. Aper förevisar denne, att han för sin kärlek till Skaldekonsten försummar måls utförande och tal, hvartill han likväl vore född. Om Våltalighetens nytta. Om det nöje den medför. Aper's lyckligaste dagar de, då ett tal vid råttegångar lyckades honom. Exempel på upphøjelse genom Våltalighet, hemtade af Marcellus Eprius och Crispus Vibius. Deremot alldeles ingen nytta och vördighet af Skaldekonsten. Blott ett kort nöje, ett ofruktbart låf. Exempel af Salejus Bassus. All talemåder, också den, som de särskilda Skaldeslagen fordra, vore visserlige aktningstvång; men Maternus förtjenade tadel, för det han åtnöjde sig med den, då hans natur kallade honom till den högsta Våltalighet.

XI—XIII. Maternus motsäger det småleende. Ljufheten af ett landtligt poetiskt lugn. Skalders

högsta och renaste åra, i exempel af Greker och Romare. Dermot intet önskansvärdt i Crispus' lycka. Maternus skildring af sitt lif med Sånggudinnorna, och af sin grafkulle.

XIV, XV. Vipstanus Messala inkommer, blir underrättad om samtalsämnet, och förevisat af Aper för det han föredrog de gamla talarne vida framför de nyare. Messala väcker fråga efter orsakerna till den stora skillnaden mellan båda.

XVI—XXIII. Aper utbryter genast i försvar af de nyare talare. Bestämning af uttrycket de gamla. Olikartad våltalighet också hos dessa. Deras ofördelaktiga omdömen om hvarandra. Nödvändigheten att förändra Våltaligheten efter tid och åhörare. Deraf nu dess poetiska prydnad. Ofördelaktig kritik öfver flere af de gamla talarne, isynnerhet öfver Cicero. Smickerfull uppmaning till Messala, Maternus och Secundus.

XXIV. Maternus yrkar, att Messala måtte besvara den uppkastade frågan, hvarföre de nya talarne blifvit så långt efter de gamla; och nämner icke vidare om det förra löftet, att han och Secundus ville understödja honom med utlåtande.

XXV, XXXV. Messala medgifver, att äfven de gamlas våltalighet varit af åtskilliga slag; dock hade ett varit det öfvervågande, och en grundton hade funnits i dem alla. Sjelfva den gamla grothetens företråde framför de nyares krusade våsen.

Väntan, att Aper skulle ställa enskilda gamla mot enskilda nyare.

XXVII. Messala förmår Maternus till besvarande af den egentliga frågan; ty det behöfde ej mera bevisas, att de gamla varit skickligare i talande, än de nyare.

XXVIII—XXX. Messala finner den första orsaken till våltalighetens förfall i den närvarande dåliga Uppfostran. Målning af den gamla och nyare husliga uppfostran. Rhetorernes förderflighet. Omfattande vetenskap hos de gamla, som ville vara talare. Begrepp af en fullkomlig talare. Hans ledning af sinnena. Stor verkan, att hafva allt vetande i sin ågo och till hands. De nuvarande talarnes okunnighet och låga språk: ifrigt beslitande om kunskaper hos Demosthenes och Cicero.

XXXIII—XLI. Maternus åtager sig ej att fortsätta Messala's tal, utan nödgas honom till undersökning, huru de gamlas ynglingar, när de ville beträda Forum, vidare bildade sig. Messala begynner ånyo. Skillnad mellan theori och praxis i Våltaligheten. Ynglingarnes tillgifvenhet i forntiden för en stor talare, och deras sedvana, att ledsaga honom inför domstolarne, i folkförsamlingarne, till alla öfriga undersökningar. Lårnarnes, medtåflarnes och motståndarnes, de talrika åhörarnes duglighet. Tidig våltalighet hos ynglingar. Ömkligheten deremot i de nuvarande retoriska

scholor. En våsendtlig grund till de gamla talarnes förträfflighet i romerska Republikens tillstånd. Stort deltagande i dess handlingar, och deras vigt. De gamla domstolarnes gestalt och bruk. De nyares Pånula, Tidens rundlighet hos de förra, ångsliga inskränkning hos de sednare. Skri och bifallsrop, och likasom en theater, för de gamle talarne: ödslighet omkring de nuvarande. Våltalighetens förfall också genom Samhällets lugn och ordning. Det behöfde intet vackert föredrag, då den visaste och en enda sörjer för detsamma.

XLII. Messala slutar. De skiljas åt med skämt.

I.

Ofta vill du, Justus Fabius, veta af mig orsaken dertill, att, då de förra århundraden uppblomstrat af så många utmärkta talares snille och åra, det förnåmligast är vår ålder, som, öde och beröfvad sitt beröm, knappt åger qvar namnet talare. Ty så kalla vi blott de gamla; dem deremot, som i dessa tider åga skicklighet i talekonsten, nämner man Sakdrifvare och Bitrådare, och Försvarare, och hellre allt annat, än Talare. Att besvara denna din fråga, och åtaga mig bördan af en så vigtig undersökning, hvarvid ett ofördelaktigt yttrande måste fällas, antingen om våra natursgåfvor, ifall vi ej kunne uppnå samma höjd, eller om vår urskillning, ifall vi ej vilje det, skulle jag isanning icke våga, ifall jag borde såga min egen tanke, och icke upprepa ett samtal mellan de i talande kunnigaste män, sådane de i våra ti-

der finnas, dem jag helt ung hörde afhandla detta ämne. Således är det icke snille, utan minne och erinring, jag behöfver, för att nu med samma vålljudande språk, med samma bevisgrunder fullfölja, hvad jag förnam desse förträfflige män skarpsinnigt uttänka och kraftfullt uttala, då de hvar för sig anförde sina skål, dels stridiga, dels desamma, men likväl giltiga, och dervid en hvar framställde en bild både af sin själ och sitt snille. Jag bibehåller ordningen af deras tvist. Det felades nämligen ej den, som åtog sig en stridig roll, och, i det han misshandlade och förlöjlighade forntiden, gaf våra tiders våltalighet företråde framför de gamlas snillegåfvor.

II. Ty då man, dagen efter det Curia-
tius Maternus uppläst sin Cato, sade, att han
förolämpat de mäktiges sinnen, liksom han
vid ämnet för denna tragedi, med glömska
af sig sjelf, tänkt blott på Cato, och detta
var ett allmänt talämne i staden, kommo till
honom Marcus Aper och Julius Secundus,
dåfortiden de namnkunnigaste snillen på vårt
Forum: hvilka begge jag ej blott ifrigt afhör-
de vid rättegångarne, utan åtven ledsagade

hemma och på offentliga ställen, af en otrolig lust till studier och viss ungdomlig låga, så att jag i grund uppfattade åfven deras samtal och undersökningar och på enrum sagda hemligheter; ehuru många illasinnade mente, att Secundus icke ågde lätthet i språket, och att Aper, mera genom sina anlag och naturens åtgärd, ån genom undervisning och vetenskaper, vunnit rykte i våltalighet. Ty Secundus saknade ej ett rent och sammanträngt och tillräckligt flytande språk; åfvensom Aper, öfvad i den vanliga lårdomen, snarare föraktade vetenskaper, ån var med dem obekant, liksom skördade han större åra för flit och ansträngning, ifall hans snille icke ågde stöd af några främmande yrkens biträde.

III. Sedan vi således inträdt i Maternus' rum, funno vi honom sittande med det arbete i händerna, hvilket han dagen förut hade upplåst.

Då sade Secundus: Afskråcka dig ej, Maternus, illasinnades yttranden ifrån att ålska de förargelser, din kåra Cato åstadkommit? Eller har du derföre tagit detta arbete fram, att sorgfälligare genomgå det, och att, sedan

du lemnat bort, hvad som kan ha gifvit anledning till vrånga uttydningar, låta utkomma en Cato, vålicke bättre, men likväl mera säker?

Då svarade han: Du skall få läsa, hvad Maternus varit skyldig sig, och igenkänna, hvad du hört; och skulle Cato förbigått något, så skall Thyestes, vid nästa uppläsning, säga det. Ty denna tragedi har jag redan anordnat och bildat inom mig själf. Och derföre har jag brådt med detta arbetes utgifvande, för att, sedan jag sluppit ett äldre bekymmer, med hela min själ arbeta på mitt nya utkast.

Är du så alldeles icke mått på dessa tragedier, sade Aper, att du åsidosätter befatta dig med tal och måls utförande, och förnöter din tid, se, nu med Thyestes, såsom nyligen med Medea, ehuru du kallas till Forum af så många vänners rätttegångar, så många coloniers och municipalståders clientskaper, med dem du knappast skulle medhinna, om du ock ej själf tillskyndade dig ett nytt besvär, och sållade Domitius och Cato,

det vill såga våra historier och de romerska namnen, ihop med Grekernas dikter.

IV. Och Maternus sade: Denna din strång-
het skulle göra mig förlågen, om ej den strid,
vi tått och ofta haft, för oss nästan öfver-
gått till en vana. Ty du upphör ej att an-
gripa och förfölja skalderna, och jag, den
du föreviter för försumlighet i utförande af
mål, har en daglig öfning i försvarande, då
jag söker mot dig skydda skaldekonsten. Så
mycket större är min glädje, att oss erbjude
en domare, som antingen afkunnar för-
bud för mig att göra vers, eller, hvad jag redan
länge önskat, äfven genom sitt anseende upp-
manar mig, att öfvergifva inskränktheten af
målen på Forum, med hvilken jag mer än
tillräckligt fått svettas, och att dyrka denna
heligare och högre våltalighet.

V. Jag åter, sade Secundus, skall, innan
Aper jäfvar mig som domare, följa rättskaf-
fens och försynta domares plågsed, att udan-
bedja sig sådana undersökningar, vid hvilka
endera parten har hos dem en påtaglig öf-
vervigt i ynnest. Ty hvem känner ej det,
att såväl genom vänskapens vana, som en

ständig sammanlefnad, ingen med mig år närmare förenad, än Salejus Bassus, en förträfflig man och fullåndad skald? Och anklagar man Skaldekonsten, så vet jag ingen, som i rikare mått vore skyldig.

Både Salejus Bassus, sade Aper, kan gifva sig tillfreds, och en hvar annan, som hyllar skaldekonsten och sångernas åra, då han ej åger förmåga att bedrifva mål. Ty sedan ja funnit en skiljedomare i denna tvist, skall jag ej tillåta, att Maternus får försvar genom det att han kommer i sällskap med flera; utan jag tilltalar honom ensam inför Er, för det han, ehuru född till en manlig och fullkomnad våltalighet, genom hvilken han på en gång kunde förvärfva sig vänner och skydda dem, kunde upptaga i sitt beskydd nationer, omfatta med sin vård provinser, öfvergifver ett studium, som af alla i vårt samhälle till sin nytta år det fruktbaraste, till sin vårdighet det största, till rykte i staden det vackraste, till namnkunnighet inom hela herraväldet och bland alla folkslag det mest lysande, som kan tänkas. Ty, om alla våra rådslag och handlingar böra länkas ef-

ter nyttan för lefnaden, hvad skall vara säkra-
re, än att öfva en konst, med hvilken du alltid
är väpnad, för att fritt gifva beskärm åt vän-
ner, bistånd åt främmande, råddning åt ifa-
rastadde, men åstadkomma fruktan och skräck
hos afvundsmän och ovänner? en konst, hvars
kraft och nytta man i lyckliga omständigheter in-
ser af andras skydd och vård: och hotar åter
egen fara, så är isanning pansaret eller svår-
det ej ett fastare värn i drabbningen, än våltaligheten för den anklagade och ifarastadde
är på engång ett beskärm och ett vapen,
hvarmed han tillika kan försvara sig och an-
falla, vid en domstol, eller i Senaten, eller
inför Försten. Hvad annat var det, som E-
purius Marcellus nyligen ställde till värn för
sig mot förbittrade rådsherrar, än sin egen
våltalighet? Rustad och hotfull med den, till-
intetgjorde han Hilvidius', vål med lätthet ta-
lande, men oöfvade och i sådana strider oer-
farna visdom. Jag säger ej mer om nyttan:
ty jag förmodar, att min Maternus alldeles
icke i denna del ämnar motsäga mig.

VI. Jag öfvergår till nöjet af en talares
våltalighet, hvars angenämhet man erfar icke

för ett enda ögonblick, utan nästan alla dagar och alla timmar. Ty är väl någonting ljufvare för ett fritt och oförderfvadt och för ådla njutningar danadt sinne, än att alltid se sitt hus fullt och besökt genom tillopp af de mest lysande män, och att veta, att man gör detta icke för penningarne, eller barnlösheten, eller för att bestrida någon tjänst, utan för vår egen skull? ja att desse barnlöse och förmögne och måktige merendels komma till en ung och fattig man, för att förorda antingen sitt eget eller sina vånners äfventyrliga låge? Gifves det väl någon så stor njutning af oerhörda ågodelar och betydlig makt, som den, att skåda gamla och ålderstigna och af hela stadens ynnest uppburna män, som, under högsta öfverflöd på allt, bekänna, att de icke åga det, som är det bästa? Och sedan hvilka beledsagningar och utvandringar af folk i toga! hvilket anseende på ett offentligt ställe! hvilken vördnad vid domstolarne! hvilket nöje att stå opp och tråda fram bland tigande, vända till en enda: att folket samlas och bildar en krets af hörande, och mottager intrycket af hvarje rörelse, som talaren iklådt sig! Jag uppräknar de talandes vanliga, och af-

ven för okunniges ögon ställda någon. De mera förborgade och blott af talarne sjelfve kända, äro viktigare. Antingen han kommer fram med ett utarbetadt och öfvertänkt tal, så gifver det ett slags eftertrycklighet och varaktighet åt något, likasom åt sjelfva föredraget; eller han icke utan båfvan i själen kommit fram med ett nytt och färskt arbete, så skänker sjelfva oron sitt förord åt utgången och försötmar njutningen. Men till och med utmärkt är något af den oförberedda djerfheten och sjelfva oförvågenheten. Ty äfven hos snillet, liksom på marken, är, oaktadt åtskilligt länge planteras och bearbetas, det likväl behagligare, som uppkommer af sig sjelf.

VII. Isanning har jag, för att bekänna om mig sjelf, icke gladare förnött den dag, då breda purpurbråmen räcktes mig, eller den, då jag, en man utan anor, och född i en alldeles icke gynnsam stad, erhöll Quästuren, eller Tribunatet, eller Präturen, än jag förnöter dem, då det tillåtes mig, att, efter medelmåttan af min ringa färdighet i talande, antingen med framgång försvara en anklagad, eller lyckligt utföra ett mål inför Centumvi-

rerne, eller inför Försten skydda och försvara sjelfva dessa Förstarnes Frigifne och Procuratorer. Då tycker jag mig uppstiga öfver Tribunat och Pråturer och Consulat, då innehafva, hvad som ej gifves genom ett öppet bref, eller kommer med ynnest. Hvilket rykte eller beröm, vare för hvad konst som helst, kan jämföras med talarnes åra, hvilka åro prisade icke blott i staden, bland sakåtgående och dem, som besörja sina angelägenheter, utan ock bland män och ynglingar, endast dessa hafva både en rätt art och ett godt hopp om sig sjelf? Hvilkas namn inpregla föräldrar förr i sina barn? Hvilka nämner den okunniga hopen och detta tunic-beklädda folk oftare vid namn, då de gå förbi, och utmärker med fingern? Äfven främlingar och utländningar, som redan i sina municipal-städer och colonier hört dem omtalas, efterfråga dem, så snart de anländt till staden, och åstunda att känna deras anletsdrag.

VIII. Jag skulle våga påstå, att denne Eprius Marcellus, om hvilken jag nyss nämnde, och Crispus Vibius — ty jag nyttjar hell-

re nya och fårska exempel, än aflågsna och förgåtna — åro icke mindre kända i de yttersta delar af jorden, än i Capua eller Vercelli, der de skola vara födda. Och detta företråde gåfvo hvarken åt den ena eller den andra dess trehundra millioner Sestertier — ehuru de kunna anses hafva kommit till sjelfva denna förmågenhet genom våltalighetens medverkan — utan sjelfva våltaligheten: hvilken allmakt och himmelska kraft isanning i alla århundraden med många exempel ådagalaggt, till hvilken höjd af lycka mån hafva kommit genom snillets krafter. Men dessa åge vi, såsom jag ofvanföre sade, oss helt nära, och lære känna dem ej derigenom, att vi höre dem omtalas, utan skåde dem med våra ögon. Ty ju ringare och lågre de föddes, och ju märkligare fattigdom och brist omgaf dem i födelsen, desto namnkunnigare exempel åro de, och mera upplysande, för att bevisa nyttan af en oratorisk våltalighet: såvida de, utan förord af börden, utan besittning af ågodelar, ingendera utmärkt för sina seder, den andra åfven föraktad för sin kroppsbeskaffenhet, redan i många år varit de måktigaste i samhället, och, så länge de

dertill hade lust, de första på Forum, nu, som de första i Cäsar's ynnest, göra och låta i allt, och älskas af sjelfva Försten med en slags högaktning; emedan Vespasianus, denne vördnadsvärde åldrige och så hofsamme man, fullkomligen inser, att vål hans öfriga gunstlingar stödjå sig vid hvad de erhållit af honom sjelf, och hvarmed det för honom är lätt att råga måttet och öfverhoppa andra; men att Marcellus och Crispus medfört till hans vänskap det, som de icke erhållit af Försten, och som icke kan erhållas. Ett ganska litet rum bland så många och så stora fördelar intaga anor, och påskrifter och bildstoder; hvilka dock likaså litet föraktas, som rikedom och makten; ty, isanning, man skall lättare finna den, som tadlar dem, än den, som försmår dem. Med dessa både hedersbelöningar och utmärkelser och ågodelar finna vi således deras hus uppfyllda, som ifrån början af sin ungdom egnat sig åt målen på Forum och åt talekonstens studium.

IX. Ty skaldestycken och verser, på hvilka Maternus önskar använda hela sin lefnad — deraf har nämligen hela vårt tal härflutit